

Rastrejant el consum privat durant la crisi de la COVID-19

- La despesa realitzada per les targetes espanyoles i estrangeres en terminals de punt de venda (TPV) i la retirada d'efectiu en caixers de CaixaBank permeten monitorar la salut de l'economia, a temps real, al llarg de la crisi de la COVID-19.
- La despesa amb targetes va caure de manera molt abrupta, al voltant del 50%, durant les primeres setmanes de confinament. No obstant això, el procés de desconfinament ha anat acompanyat d'una recuperació sostinguda de la despesa, tot i que incompleta.
- Les caigudes van ser molt fortes en totes les categories, llevat de la despesa en béns de primera necessitat, que ha experimentat un fort repunt. Així mateix, la recuperació és més ràpida en la despesa en comerç minorista, en oci i restauració i en transport que en la categoria de béns i de serveis turístics.

La irrupció de la pandèmia de la COVID-19 fa necessari monitorar l'estat de l'economia a temps real. Mentre que els indicadors més coneguts es publiquen amb decalatge, la despesa realitzada mitjançant targetes de debit i de crèdit en TPV de CaixaBank i la retirada d'efectiu en caixers de CaixaBank ofereixen un indicador de molt alta freqüència sobre l'evolució del consum privat.¹ Amb aquest indicador, tot seguit, analitzem l'evolució setmanal del consum al llarg de la crisi de la COVID-19.

Quin és l'impacte de la crisi sobre el consum privat segons les dades de despesa de targetes?

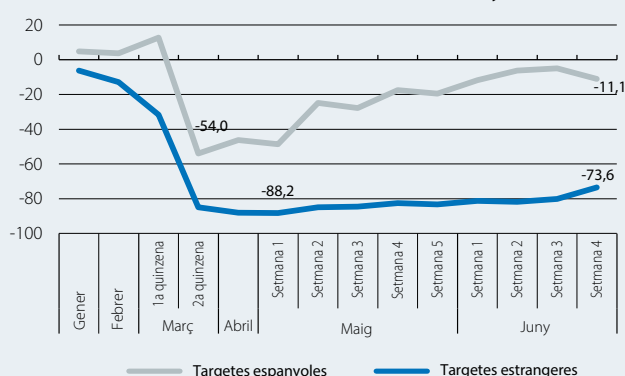
El primer gràfic mostra l'evolució setmanal de l'activitat amb targetes realitzada per residents i per estrangers. Del gràfic es desprenen diverses conclusions. Primer, va haver-hi canvis en els patrons de consum abans de la implementació de l'estat d'alarma: la despesa per part dels residents va repuntar durant la primera quinzena de març, a causa, com veurem, de l'increment en el consum de productes de primera necessitat, mentre que la despesa per part d'estrangers ja va començar a caure pel temor a la pandèmia, per l'expectativa que s'introduïssin mesures de confinament i per la cancel·lació de grans esdeveniments.²

Segon, l'impacte del confinament va ser molt sever: entre la segona meitat de març i la primera setmana de maig, l'activitat amb targetes espanyoles es va reduir a la meitat i la de les targetes estrangeres va caure gairebé el 90%. La xifra de despesa dels residents és coherent amb les dades oficials disponibles fins al moment: segons les dades del PIB del 1T 2020 que publica l'INE, el consum privat nominal va caure el 6,3% intertrimestral, la qual cosa suggereix un enfonsament d'aquest consum privat durant la segona quinzena de març del 40%, una xifra no gaire allunyada de la caiguda del 54% que observem en el nostre indicador durant el mateix període.³

1. Aquest indicador es construeix a partir de les transaccions individuals, de manera que es pot calcular, fins i tot, diàriament o per franges horàries. A més a més, cal destacar que la xarxa de TPV de CaixaBank és la més àmplia d'Espanya i representa el 27% de la facturació total per TPV a Espanya.

2. Com la cancel·lació del World Mobile Congress, que s'havia de celebrar del 24 al 27 de febrer.

Espanya: evolució de l'activitat amb targetes Variació en relació amb la mateixa setmana de l'any anterior (%)

Nota: La despesa en targetes inclou la despesa presencial, els reintegraments i l'e-commerce.
Font: CaixaBank Research, a partir de dades internes.

Finalment, el procés de desconfinament, que va començar el 4 de maig,⁴ ha permès una recuperació notable de la despesa per part dels residents: la despesa va passar de caure el 49% interanual en la primera setmana de maig (setmana anterior a l'inici del procés de desescalada) a caure l'11,1% en l'última setmana de juny. Si exclouem l'e-commerce i els reintegraments, la despesa dels residents se situa ja en terreny positiu, amb un creixement interanual del 0,9%. No obstant això, la recuperació de la despesa dels estrangers ha estat molt més suau, reflex d'unes restriccions a la mobilitat internacional que no es van aixecar fins al final de juny (i només de manera parcial amb alguns països).

Al segon gràfic analitzem el detall per tipologia de despesa. L'impacte de la crisi sobre el patró de despesa de les llars ha estat molt dispar. D'una banda, la despesa en béns de primera necessitat va augmentar de manera abrupta,

3. Per estimar la caiguda del consum durant la segona quinzena de març a partir de les dades del PIB del 1T de l'INE, assumim que el consum privat al gener, al febrer i durant la primera meitat de març va créixer al mateix ritme que la mitjana de creixement del consum privat el 2019. En la mesura que, com hem vist, les dades suggereixen un major creixement del consum en la primera meitat de març, aquesta metodologia podria estar subestimant la caiguda del consum durant la segona quinzena de març.

4. El 4 de maig correspon a la segona setmana de maig segons el gràfic.

fins i tot durant la primera quinzena de març, abans de l'anunci de l'estat d'alarma. De l'altra, la resta de categories de despesa van registrar caigudes superiors al 80% durant tot el període de confinament. No obstant això, la velocitat de recuperació no ha estat homogènia entre categories de béns i de serveis. Més concretament, la despesa en comerç minorista (electrodomèstics, tèxtil, mobles, etc.), en oci i restauració i en transport s'ha recuperat més ràpidament que la despesa en béns i en serveis turístics. En el cas de la despesa en comerç minorista (la categoria que s'ha recuperat més ràpidament), la despesa ja es va situar per damunt del valor registrat durant el mateix període de l'any anterior a partir de la segona setmana de juny, possiblement per la materialització de la demanda embassada d'aquesta mena de béns durant el confinament. No obstant això, durant l'última setmana de juny, l'esgotament d'aquest factor ha retornat aquesta partida a un terreny neutre.

Així mateix, també és destacable el major pes que va adquirir la despesa en *e-commerce*, o compres electròniques a través d'internet, durant el confinament. Tal com s'observa al tercer gràfic, l'*e-commerce* (i, en especial, el detallista)⁵ va guanyar pes de forma sostinguda entre la tercera setmana de març i la primera de maig i va assolir gairebé el 17% de la despesa total. No obstant això, a mesura que es va avançar en el procés de desconfinament i els espanyols van poder tornar a realitzar compres de forma presencial, el pes d'aquesta mena de compres va anar disminuint i va assolir registres similars als anteriors a la crisi de la COVID-19.

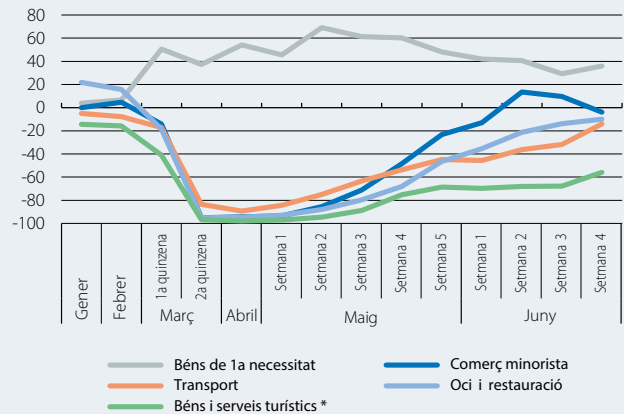
El desconfinament en detall

Al quart gràfic, mostrem l'evolució de la despesa en targetes en tres grups de províncies. Aquestes agrupacions s'han generat en funció de la rapidesa amb què cada província va avançar de fase durant el procés de desconfinament.⁶ El grup A conforma el grup de províncies que van avançar de fase més ràpidament (és a dir, sempre que el pla de desconfinament ho va permetre). El grup B és el conjunt de províncies que van avançar de fase amb una setmana de retard en relació amb les províncies del grup A i, finalment, el grup C, on es troben Barcelona i Madrid, és el grup de províncies que van trigar més a avançar de fase.

Tal com era d'esperar, la recuperació de la despesa va ser més intensa a les províncies que van avançar de fase més ràpidament. En particular, mentre que, en l'última setmana de maig i la primera de juny, la despesa en el grup C

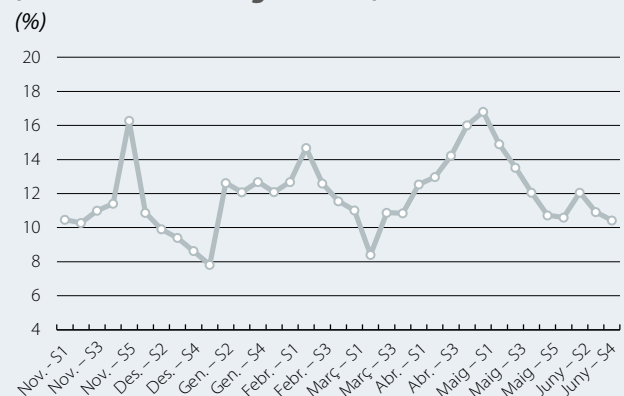
5. Si, entre el gener i el febrer del 2020, el pes de l'*e-commerce* sobre la despesa en comerç minorista es va situar al voltant del 10%, a l'abril i durant la primera meitat de maig, el pes es va situar per damunt del 80%.
6. El Govern va anunciar un pla de desconfinament per fases que va començar el 4 de maig i es va completar el 22 de juny. El procés contemplava quatre fases, de la 0 a la 3, sent la 0 la més restrictiva i la 3, la menys restrictiva.

Espanya: despesa presencial amb targetes espanyoles en funció del tipus de comerç
Variació interanual (%)

Nota: * «Béns i serveis turístics» inclou la despesa en allotjaments, en agències i en botigues de souvenirs.
Font: CaixaBank Research, a partir de dades internes.

Espanya: pes de la despesa en e-commerce dels residents sobre el total de despesa (exclosos els reintegraments)

Font: CaixaBank Research, a partir de dades internes.

(encara en fase 1) se situava encara una mica més del 20% per sota del registre de l'any anterior, a les províncies dels grups A i B, que ja se situaven en la fase 2, la despesa ja va assolir cotes similars a les de l'any anterior. No obstant això, quan el grup C va avançar fins a la fase 2 en la segona setmana de juny, les diferències entre els tres grups es van esvaïr gairebé per complet.

L'evolució de la proporció de comerços inactius⁷ ofereix un altre angle per mesurar el procés de recuperació de l'economia. Com ho mostra l'últim gràfic, el percentatge de comerços sense facturació a les TPV de CaixaBank va pujar fins al 73%. Aquesta xifra mostra fins a quin punt les mesures de confinament van forçar un elevat nombre de comerços a tancar les portes al públic. No obstant això, amb la supressió gradual de les mesures de confinament, els comerços van tornar a obrir i aquest percentatge va caure. Amb dades fins a la quarta setmana de juny, el per-

7. Mesurada amb el percentatge de comerços amb TPV de CaixaBank sense facturació.

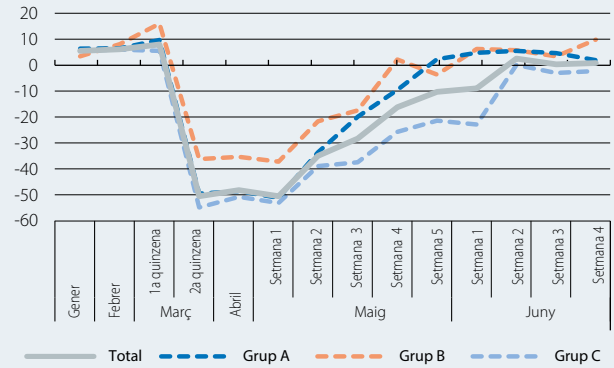
centatge de TPV de CaixaBank inactius se situava el 7% per damunt del valor precrisi.

En definitiva, les dades d'activitat amb targetes ens mostren una informació d'alta freqüència molt valuosa per entendre la reacció del consum privat al llarg del temps. Durant la crisi de la COVID-19, hem vist que les mesures de confinament van tenir un impacte molt significatiu sobre el consum de les llars i amb notables diferències en funció de la mena de béns i de serveis. Així mateix, les dades de targetes ens mostren que la recuperació de la despesa durant el procés de desconfinament ha estat molt ràpida, tot i que incompleta, ja que, al final de juny, encara no s'havien recuperat els nivells anteriors a la crisi. Amb l'arribada de la nova normalitat, preveiem que el consum es continuarà recuperant, però ho farà d'una forma molt més gradual, sustentat per la millora de la despesa en transport i del consum en oci i restauració. Així mateix, en les properes setmanes, esperem que la despesa turística domèstica i estrangera, encara en nivells molt reduïts, comenci a guanyar impuls amb l'eliminació de les restriccions a la mobilitat dins el territori nacional i amb la reobertura de fronteres internacionals amb alguns països. Així i tot, l'impacte de la crisi actual sobre el mercat laboral (preveiem un augment de la taxa d'atur per damunt del 20% al final de l'any) fa pensar que el consum trigarà a recuperar els nivells anteriors a la crisi.

Oriol Carreras

Espanya: despesa presencial en targetes* per agrupació de províncies

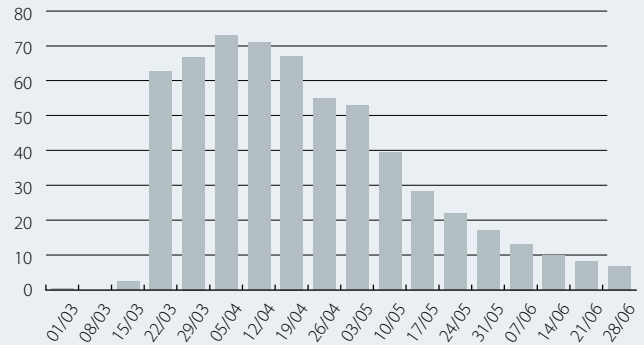
Variació interanual (%)

Nota: * Excloso els reintegraments.
Font: CaixaBank Research, a partir de dades internes.

Espanya: comerços inactius (ajustat perquè 1 de març = 0%)

(% sobre el total)

Nota: La sèrie està normalitzada perquè la proporció de comerços inactius sigui igual a 0% en la setmana del 2 al 8 de març.
Font: CaixaBank Research, a partir de dades internes.